

Reflexe vyučovacího procesu jako cesta k rozvoji profesních a didaktických kompetencí učitelů

Obsah kurzu – seznam vzdělávacích bloků:

Část první:

1a) Vyučovací proces a jeho reflexe I.

- úvod do studia; hodnocení ve škole, evaluace jako příležitost ke změně
- zpětné vyhodnocování vlastní pedagogické činnosti s cílem co nejlépe jí porozumět
- reflexe zaměřená na různé aspekty učitelova profesionálního myšlení a jednání
- obtížnost pedagogické situace a její zvládnání, interakce učitele se žáky, význam kreativity
- mezi rutinou a uměním, učitelská intuice a improvizace, pedagogické rozhodování

1b) Oborové didaktiky v systému pedagogických věd, didaktika odborných předmětů

2a) Vyučovací proces a jeho reflexe II.

- výuka – pracovní pole pro učitelskou reflexi a zlepšování
- vzdělávací obsah, znalost obsahu, didaktická znalost obsahu
- didaktické kazuistiky výuky
- záznamy pozorování výuky jako podklad pro její další analýzu
- společenství myslí a význam vzájemného sdílení mezi učiteli

2b) Výukové cíle a obsah vzdělávání ve výuce odborných předmětů

3a) Od didaktické analýzy výuky k hodnocení kvality vzdělávání I.

- didaktická analýza výuky
- model hloubkové struktury výuky
- metodika 3A – pomocník při reflexi výuky, 1. část/A – anotace

3b) Uplatňování didaktických zásad v odborných předmětech

4a) Od didaktické analýzy výuky k hodnocení kvality vzdělávání II.

- metodika 3A – pomocník při reflexi výuky, 2. část/AA - analýza
- metodika 3A – pomocník při reflexi výuky, 3. část/AAA - alterace
- kvalita výukových situací a její hodnocení; ukázky zlepšujících návrhů, zisk vlastní zkušenosti

4b) Osobnost učitele odborných předmětů

SAMOSTUDIUM

Část druhá:

5a) Na cestě k „nové“ kultuře vzdělávání I.

- konstruktivismus jako současné dominantní ped. paradigma, tvůrčí přístup učitele ve výuce
- inspirace ke změně – příklady dobré praxe
- „Čeho chci dosáhnout?“, „Co budu dělat?“, „Jakým způsobem toho dosáhnout?“ (metody)
- sdílení obsahu má být „přitažlivé a podněcující“ – podpora „nové“ kultury vyučování a učení

- sebezkušenost, sebepoznání a sebereflexe jako základ pro úspěšné „koučování“ učeb. situací

5b) Výukové metody a organizační formy výuky v odborných předmětech

6a) Na cestě k „nové“ kultuře vzdělávání II.

- aktivizující metody ve výuce SŠ (s přesahem do techn. vzdělávání)
- moderní metody vzdělávání a jejich záměrná aplikace do vlastního učení,
- aktivizace účastníků vzdělávacího procesu se zaměřením na popularizaci vědy
- využití nástrojů digitálních technologií a nové trendy ve VŠ výuce
- cílené vyvolávání myšlenkových pochodů vyššího řádu; jak si společně „užít“ výuku

6b) Aktivita žáků, učební úlohy, aktivizující výukové metody ve výuce odborných předmětů

7a) Obsah, koncept a prekoncept – předávání moudrosti praxe I.

- vztah konceptu a prekonceptu
- konceptová analýza jako klíčová složka procesu reflexe výuky zaměř. na hodnocení její kvality
- transformace obsahu směrem k žádoucím cílům
- tvořivý přístup učitelů k vzdělávacímu obsahu

7b) Metody prověřování a hodnocení žáků v odborných předmětech

8a) Prostor pro první pokusy promýšlení a cílené tvorby učebních situací s využitím aktivizačních metod a pro diskusi učitelů o problémech každodenní praxe (vzájemné sdílení pedagog. zkušeností)

8b) Didaktická technika a učební pomůcky používané ve výuce v odborných předmětech

SAMOSTUDIUM

Část třetí:

9a) Obsah, koncept a prekoncept – předávání moudrosti praxe II.

- pohledy do praxe – tvorba didaktických kazuistik, 1. část
- pohledy do praxe – tvorba didaktických kazuistik, 2. část

9b) Distanční formy vzdělávání v odborných předmětech

10a) Prostor pro další pokusy promýšlení a cílené tvorby „vylepšených“ podob výuky a pro diskusi učitelů o problémech praxe (sdílení pedagog. zkušeností) – předávání moudrosti praxe III.

10b) Projektování a příprava výuky odborných předmětů na středních školách; mezipředmětové vztahy

SAMOSTUDIUM

11) + 12) BONUS – HOST: Závěrečný blok – celodenní intenz. workshop vedený významným odborníkem: sdílení odbor. vědění a specifických zkušeností pedagogické profese – předávání moudrosti praxe IV.

Doporučená literatura:

- SLAVÍK, J., L. HAJEROVÁ MÜLLEROVÁ a P. SOUKUPOVÁ. 2020. *Reflexe a hodnocení kvality výuky*. 1. vyd. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni. 217 s. ISBN 978-80-261-0920-4.¹
- VANĚČEK, D. a kol. 2016. *Didaktika technických odborných předmětů*. Monografie. Praha: Česká technika – nakladatelství ČVUT. 500 s. ISBN 978-80-01-05991-3.
- VALIŠOVÁ, A., H. KASÍKOVÁ a M. BUREŠ. 2011. *Pedagogika pro učitele*. 2., rozš. a aktualiz. vyd. Praha: Grada. 456 s. Pedagogika. ISBN 978-80-247-3357-9.

Další doporučená literatura:

- FRIEDMANN, Z. a P. PECINA. 2013. *Didaktika odborných předmětů technického charakteru*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita. 88 s. ISBN 978-80-210-6300-6.²
- JANÍK, T. et al. 2013. *Kvalita ve vzdělávání: obsahově zaměřený přístup ke zkoumání a zlepšování výuky*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita. 434 s. (Syntézy výzkumu vzdělávání; sv. 1). ISBN 978-80-210-6349-5.
- SLAVÍK, J.; JANÍK, T.; JARNÍKOVÁ, J. et al. 2014. Zkoumání a rozvíjení kvality výuky v oborových didaktikách: metodika 3A mezi teorií a praxí. In: *Pedagogická Orientace*. Roč. 24, č. 5, s. 721–752. ISSN 1211-4669.
- SLAVÍK, J.; JANÍK, T.; NAJVAR, P. et al. 2017. *Transdisciplinární didaktika: o učitelském sdílení znalostí a zvyšování kvality výuky napříč obory*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta. 455 s. (Syntézy výzkumu vzdělávání; svazek 3). ISBN 978-80-210-8568-8.
- SLAVÍK, J.; STARÁ, J.; ULIČNÁ, K. et al. 2017. *Didaktické kazuistiky v oborech školního vzdělávání*. Vyd. 1. Brno: Masarykova univerzita. 462 s. (Pedagogický výzkum v teorii a praxi; svazek 44). ISBN 978-80-210-8758-3.
- SLAVÍK, M. 2012. *Vysokoškolská pedagogika*. Praha: Grada. Pedagogika. ISBN 978-80-247-4054-6.
- STUHLÍKOVÁ, I., T. JANÍK, Z. BENEŠ, et al. 2015. *Oborové didaktiky: vývoj, stav, perspektivy*. Brno: Masarykova univerzita. Syntézy výzkumu vzdělávání. ISBN 978-80-210-7769-0.
- ZORMANOVÁ, Lucie. *Didaktika dospělých*. 2017. Praha: Grada. Pedagogika. ISBN 978-80-271-0051-4.

¹ Publikace je učebním textem, který byl autory primárně vytvořen pro potřeby studentů předmětu *Základy reflexe a hodnocení kvality výuky (ZRHV)* Západočeské univerzity v Plzni. Text se stal tvůrcům oporou při přípravě kurzu ČŽV, a proto se rozhodla inspirovat u jeho autorů také při návrhu jeho struktury (viz bloky 3, 4 a část. 5).

² Pavel Pecina, který se podílel na tvorbě obsahu dané publikace, je také autorem výukové opory pro studenty PdF MU v Brně s názvem *Didaktika odborných předmětů (úvod do oborových didaktik, didaktika odborných předmětů) pro magisterské studium učitelství odborných předmětů* (2015). Vypůjčené názvy některých kapitol posloužily vymezení tzv. specializačních témat kurzu (viz 1b až 10b), které byly nadefinovány tvůrci kurzu s ohledem na zprostředkování znalostí a dovedností při předávání vzdělávacího obsahu ve výuce odborných předmětů z hlediska didaktiky technických programů.